

Petra Andersson & Hanna Sassner

Hästen som arbetskamrat

INTRODUKTION

I klubbbrummet på en ridskola i norra Sverige står jag och ska just sätta på kaffebryggaren. För att vara lite trevlig frågar jag den ridlärare som jag strax ska intervjua om jag ska göra kaffe så att det även räcker till hennes arbetskamrater. Hon svarar mig med att fråga om jag menar de tvåbenta eller de fyrbenta kollegorna.

Anledningen till att jag alls befinner mig där, i klubbbrummet i norra Sverige, är att jag tillsammans med några kollegor arbetar med en studie där vi jämför hästvälfärden (ur ett antal olika aspekter) mellan ridskolor där hästarna hålls i någon form av lösdriftssystem gruppvis å ena sidan och ridskolor där hästarna står i individuell box eller spilta (med daglig utevistelse i hage). Studien omfattade sexton ridskolor i olika delar av Sverige. Av de sexton ridskolorna tillämpade hälften någon form av lösdrift i flock för hästarna, och hälften tillämpade individuell uppstallning. I studien ingick både sådant som kontroll av fodrets kvalitet och hygien, observationer av hästarnas beteende och, vilket är mest relevant för sammanhanget här, intervjuer. En del av resultaten från studien är publicerade (Yngvesson et al 2019), andra är i skrivande stund under bearbetning.

Den korta episoden ovan berättar om två saker, som under vår studie visade sig bli något av ett mönster. Dels var det inte helt sällan som vi blev ombedda att hjälpa till med något, eller som vi helt enkelt spontant hjälpte till med något när vi var ute på ridskolorna. Vi har alla mångårig erfarenhet av hästar, så vi kan gärna hjälpa ett barn att träna en ponny eller ta en promenad med en häst som behöver det, om det kan hjälpa personalen att få loss tid åt oss. Kanske pekar den självklara förväntan om hjälp, och vår självklara villighet att hjälpa till, på den sorts stallbackens arbetsmoral, som både forskare och mer populära skribenter beskriver (Lekander 2016; Hedenborg 2008).

Dels, och det är det viktiga i det här sammanhanget, omtalade samtliga intervjuade ridlärare ridskolornas hästar som just arbetskamrater eller kollegor. Det hände inte alls bara vid den där kaffebryggaren i klubbbrummet i norr, utan på alla ridskolor vi besökte. Och det kom alltid upp utan att vi frågade om det. Intervjumallen innehöll ingen fråga om just det, inte heller någon fråga som på något uppenbart vis förde samtalet dit, som till exempel någon fråga om hur de ser på hästarnas roll (Andersson 2016) på ridskolan.

Anledningen till att intervjumallen inte innehöll någon sådan fråga, var att tidigare erfarenheter av att ställa sådana frågor – vid intervjuer med dressyryttare i Sverige och Polen – inte var särskilt bra. I den studien fick frågan om vilken roll dressyryttare tycker att deras häst har när de tränar, egentligen inga svar alls. Dressyryttarna tycktes mest bli förvirrade av frågan, de verkade inte alls förstå den och blev ibland närmast generade av situationen. Den slutsats vi drog vid den studien, var att en terminologi som innefattar ett begrepp för hästarnas roll var ett sätt att prata om hästar som dressyryttare inte blir bekväma, eller ens bekanta, med av att regelbundet träna dressyr för etablerade dressyrtränare. Man tycks inte prata om hästen på det viset vid sådan träning. Vi analyserade detta i termer av tyst kunskap och kunskap som aldrig har fått en röst (Zetterqvist Blokhuis & Andersson 2019). Inför studien vid ridskolor i Sverige antog vi helt enkelt, utifrån den föregående erfarenheten, att frågor om hästarnas roll(er) inte skulle fungera, och vi frågade därför inte om det (Yngvesson et al 2019).

Men under studien av ridskolorna, som ligger till grund för den här texten, visade det sig istället att alla de sexton intervjuade ridlärarna, oberoende av varandra, hade en tydlig och samstämmig uppfattning om hästarnas roll på ridskolan, som de dessutom delgav utan att ens bli tillfrågade! Hästarna på en ridskola är personalens arbetskamrater, sa samtliga ridlärare som med en röst. Det föll sig alltså självklart för ridlärarna att tillskriva hästarna den rollen. Exakt vad de menade att den rollen innebär, såväl för dem själva som för hästarna, utvecklades inte. Inte heller vet vi om ridlärarna tänkte sig att rollen som kollegor var hästarnas enda roll, eller om de kanske anses ha fler roller därutöver.

SYFTE

Den här texten syftar till att undersöka hur det återkommande omnämmandet av ridskolans hästar som arbetskamrater kan förstås. Med detta avses inte att föreslå tolkningar utifrån antaganden om vad de intervjuade ridlärarna kan tänkas ha menat då de omtalade hästarna som arbetskamrater. Istället är syftet att undersöka hur idén om hästar som ridlärarens arbetskamrater kan förstås, oavsett hur de intervjuade ridlärarna själva förstår det och oavsett vad ridlärarna mer i detalj menar när de säger att hästarna är deras arbetskamrater.

En del av att förstå idén att hästarna är personalens arbetskamrater är genom att undersöka om det som hästarna gör på ridskolorna rimligtvis kan kallas för arbete. Det är väl något av ett minimikrav på en arbetskamrat att hen liksom vi själva faktiskt arbetar (på samma arbetsplats).

Foto: Alex Ware.

Vi kommer att argumentera för att det hästarna gör på ridskolan är att de arbetar. För att göra det, kommer vi att visa hur både hästars och andra djurs arbete har varit osynligt – eller gjorts osynligt – i majoriteten av den forskning som finns om (människors) arbete, även när det gäller arbete nära djur.

Att hästarna utför arbete på ridskolorna, betyder inte med nödvändighet att hästarna är arbetskamrater till de människor som arbetar på ridskolan. Arbetskamrat är ingen särskilt väldefinierad form av relation, men det finns stora och uppenbara skillnader mellan relationerna de mänskliga arbetskamraterna på ridskolorna emellan å ena sidan och å den andra sidan relationerna mellan människorna och hästarna. I det följande syftar den här texten till tre olika men sammanhängande saker. Först till att visa hur djurs arbete inte har ägnats tillräcklig uppmärksamhet inom akademien, sedan till att visa hur det hästarna utför på ridskolorna är ett arbete. Därefter kommer en diskussion om hur hästar och människor kan förstås som varandras arbetskamrater.

OM BERÄTTIGANDE

Innan vi fortsätter med artikeln, vill vi förtydliga vad vi inte kommer att göra. En fråga som ofta kommer upp där djuretik och frågor som relaterar till djuretik berörs, är frågan om berättigande. Vi kan alltså räkna med att från djuretiskt håll träffa på frågor som

handlar om ridskolornas etiska berättigande, och därmed deras existensberättigande (Sandøe & Christiansen 2008). Dock är inte syftet att diskutera den frågan här. Här är utgångsläget helt enkelt det att ridskolor finns och det som presenteras här är en del av vår studies resultat och våra analyser av dem.

Frågan om huruvida djur som arbetar, i vårt fall hästar som arbetar på ridskolor, är exploaterade eller inte, och huruvida hanteringen är i grunden omöjlig att berättiga moraliskt, är inte heller frågan här. Samma fråga kan ställas, och ställs, om arbete som människor utför. Dessa aspekter i sig utgör inte en skiljelinje mellan djurs arbete och människors arbete, utan mellan berättigat och oberättigat arbete.

Vi delar uppfattningen att hästars arbete av många skäl bör identifieras, beskrivas och synliggöras i mycket högre grad än vad som hittills har skett. Den här texten är en del av den strävan.

HÄSTAR - OSYNLIG(GJORD)A ARBETARE?

Större delen av den forskning som finns inom området djur och arbete, handlar om människor som arbetar med djur i animalieproduktionen. I den mån det alls är rimligt att säga att dessa djur arbetar, så går deras arbete ut på att producera varor som ägg, mjölk, honung – eller kött från sin egen kropp. Hästar på ridskolor producerar tjänster, företrädesvis ridlektioner. Det finns alltså ett behov av att identifiera djurs arbete utanför livsmedelsproduktionen för att kunna synliggöra en mängd sätt på vilka djur bidrar till människors liv, samhällen och kulturer. Sådant tydliggörande skulle ge förbättrade förutsättningar för att tänka mer noggrant både på människor och på djur och på de band som finns mellan människor och djur (Coulter 2016; Porcher 2014). I sociologiämnet, bland andra, har man under de senaste decennierna börjat uppmärksamma djur som arbetare och det arbete som utförs av djur på ett mer systematiskt sätt. Den här texten vill bidra till den framväxande litteratur som problematiserar den bristande uppmärksamheten på djurs arbete.

Genom djurs arbete har en mängd saker blivit möjliga i samhällen, över tid och rum, som annars inte hade varit möjliga. Det kan exemplifieras med de många sammanhang där djurets del av arbetet inte riktigt tycks ingå i sättet att tala om (och kanske tänka på) arbetet. När vi till exempel talar om en bonde som plöjer sin åker, så säger vi att det är just bonden som plöjer, oavsett det faktum att plogen över tid och rum har dragits och dras av en oxe, häst eller åsna. Mycket sällan säger vi att oxen, hästen eller åsnan plöjer, eller att de använder sig av bonden för att få hjälp med plöjningen. Inte ens i de fall då det är foder till djuret som ska odlas. Ändå visar redan detta exempel att djur hjälper människor att göra saker i samhället som annars inte skulle ha varit möjliga.

Trots att en del forskning har genomförts, återstår mycket att göra innan vi kan ha bilden av djurs arbete klar för oss. Till exempel saknas en utvecklad terminologi för djurs arbete. Så skulle nog de flesta uppfatta ord som 'djurarbete' eller 'djurarbetare' som att det står

Foto: George Hiles.

för en mänsklig arbetare som arbetar med djur på något sätt. Det arbete som utförs av djur respektive de arbetare djur är, har vi inte ett liknande ord för (Coulter 2016).

Coulter nämner att engelskans 'animal work' används, mycket ytligt, i betydelsen människors arbete *med* djur (Arluke & Sanders 1996). Nästan tjugo år senare använder sig Porcher (2014) av termen djurarbete för att beteckna arbete som utförs *av* djur. Coulter själv använder sig av 'djurarbete' som ett slags organiserande ramverk för att belysa och tänka på arbete som utförs *med*, *av* och *för* djur.

På ridskolorna utförs alla dessa slag av djurarbete. Där arbetar personalen *med* hästarna, arbete utförs *av* hästarna och personalen arbetar *för* hästarna. Ett exempel på personalens arbete *med* hästarna är att de tränar hästarna så att de är förberedda för ridlektionerna. Det arbete som utförs *av* hästarna på ridskolorna är naturligtvis i första hand att bära ridskoleeleverna under ridlektionerna. Hästarna utför även ett arbete då de finns till hands så att eleverna kan lära sig grundläggande skötsel av hästar. Kanske är hästarnas favoritarbetsuppgift då eleverna för att öva sig på att leda en häst, leder ut dem till hagen? Och självklart utförs en hel del arbete *för* hästarna på en ridskola. Hästar ska ha foder och det ska mockas efter dem, med mera, vilket kräver arbete *av* personalen *för* hästarna. Arbete utförs också *av* personalen *med* hästarna för att lära eleverna att rida.

Troligen är just det arbetet den viktigaste grunden till att ridlärarna omtalar hästarna som arbetskamrater; under ridlektionerna blir det gemensamma arbetet tydligt.

Mot bakgrund av att djurs arbete i så liten grad har synliggjorts i tidigare forskning, så synliggör ridlärarna i vår studie ridskolans hästar och deras betydelse för ridskolans verksamhet med samstämmig självklarhet: hästarna är våra arbetskamrater!

Utän tvekan är också hästarna minst lika viktiga som personalen för att det ska vara möjligt att undervisa barn och vuxna i ridning. Snarast är hästarna viktigare än människorna på den punkten. Hästen som läromästare beskriver hästens pedagogiska roll i processen att lära ryttaren att rida (Lundesjö Kwart 2020). Det är fullt möjligt att lära sig i alla fall en del ridning enbart genom att ha tillgång till en välskolad häst och prova sig fram. Det är däremot betydligt svårare att lära sig någon ridning alls, enbart genom att ha tillgång till en ridlärare men utan häst.

ARBETSTERMINOLOGI I HÄSTSPORTERNA

Det är vanligt både på svenska och på andra språk att omtala det hästen gör under olika träningspass i termer av 'arbete'. Man använder sig till dagligdags av uttryck som att hästen genom ridning ska *komma till arbete* – något som hästen förväntas göra efter en stunds ridning, då hästen är uppvärmd, energisk och lyhörd för ryttaren, efter inledande kravlös uppvärmning. Vi pratar också om *markarbete* – att träna (oftast) en hopphest på marken utan hinder, om *galoppjobb* – att rida hästen i galopp för att stärka musklerna, rörligheten och konditionen, *arbete i töm* och om *arbete under ryttare*, och många andra liknande uttryck. Det är också vanligt att prata om hur hästen förhåller sig till det arbete människan försätter hen i. Man säger sådant som att hästen förstår sitt arbete och att hästen gillar att arbeta; en del hästar omtalas som *arbetsvilliga*, till exempel, medan andra omtalas som lata eller som *svåra att få i arbete*.

Detta väletablerade språkbruk till trots, hör vi så gott som aldrig talas om att hobbyryttare pratar om sina hästar som någon form av arbetare. Dessa hästar omnämns inte som arbetskamrater som hästarna på ridskolor. Det närmaste man kommer är nog uttryck som "min träningskompis" och liknande, och man hör snarare uttryck som anspelar på att privathästen är sin ägares kompis eller familjemedlem, än hens kollega. Det är naturligtvis rimligt, då dessa hobbyryttare inte har ridningen som sitt yrke på det sätt som ridlärare har.

Tittar vi på ridsport på högre nivåer, det lilla skikt där ryttarna är professionella och lever på sin sport, omtalas åtminstone deras mest högpresterande tävlingshästar i termer som familjemedlemmar och kompisar, trots att det då handlar om professionella ryttare som försörjer sig genom att prestera tillsammans med sin häst. Ordet partner förekommer, men snarare i en kontext som drar åt partner i ungefär samma mening som en äkta hälft eller sambo, än i en kontext som drar åt företagspartner eller affärspartner (Andersson & Radovic 2011).

Foto:Paolo Nicoello.

Nåväl, här är det ridskolans hästar som arbetskamrater till ridskolans personal som är temat. Det ovanstående ska främst bidra till att belysa att en arbetsterminologi är vanlig i ridsporten, men då ser den något annorlunda ut än den terminologi som omtalar ridskolans hästar som personalens arbetskamrater.

ARBETSKAMRATER MED SKILDA VILLKOR

Om tanken på hästar som ridskolepersonalens arbetskamrater bjuder motstånd, så finns det en hel del goda skäl för det. Den största skillnaden är nog att hästar i juridisk mening är ägodelar och att de kan vara varor på en marknad. De köps in till ridskolorna och ägs sedan av dem. Personalen har däremot sökt arbete där, eller själva startat ridskolan.¹ Man skulle kunna hävda att det är mer rimligt att se hästarna som varor, än som arbetare. Hästarna är i det perspektivet snarast en del av den utrustning – jämte sadlar och hinder med mera – som krävs för att kunna erbjuda tjänsten ridundervisning. Det vore orimligt att anse att ridlärarna och utrustningen är arbetskamrater. Att det sällan är ridlärarna själva som äger ridskolans hästar bidrar kanske till att hästarna omtalas som arbetskamrater, och inte som varor. I relation till ridskolans ägare är ridlärarna och hästarna därför mer jämlika med varandra, än de hade varit om ridlärarna hade ägt hästarna.

Foto: Izsak Pulugor.

Men trots detta drag av jämbördighet mellan hästarna och ridlärarna i relation till ridskolans ägare, så har vi på ridskolorna relationer mellan arbetskamrater (ridlärare och hästar) där vissa arbetskamrater har rådighet över vad andra arbetskamrater ska äta, när de ska äta, var de ska bo och hur de ska bo, hur de ska tillbringa fritiden och mycket annat. De mänskliga arbetskamraterna råder över de fyrbenta arbetskamraternas kontakt med olika former av vård (hovslagare, veterinärer) samt faktiskt över deras liv och död. Vår studie visade att ridlärarna funderade mycket över hästarnas välfärd, både under deras tid på ridskolan och för deras (eventuella) liv efter tiden på ridskolan. Strategierna såg delvis olika ut på olika ridskolor, men gemensamt var ett uppenbart ansvarstagande om hästarna från personalens sida. Att ha strategier för vårdbehov och annat är naturligtvis viktigt för hästarnas välfärd, men det skiljer sig mycket från hur (mänskliga) arbetskamrater brukar förhålla sig till varandra.

Å andra sidan är maktasymmetrier och olika villkor för olika anställda knappast ett okänt fenomen på arbetsmarknaden. Arbetskamrater kan ha likartade eller samma villkor, men det är inte ett villkor för att relationen ska kunna beskrivas som arbetskamrater. Att vara ansvarig för varandra, också på asymmetriska vis (till exempel gällande säkerhet eller arbetsmiljö) är inte heller det något okänt. Att arbeta tillsammans för en kund eller avnä-

mare – tillsammans i betydelsen på samma ställe samtidigt – och att då utföra uppgifter gemensamt, men i olika roller, olika kapaciteter och under olika villkor, är också vanligt.

Men till skillnad från människorna, arbetar inte hästarna på ridskolorna genom sitt eget val. De har köpts in till ridskolan efter antaganden om att de kan fungera väl som ridskolehästar, och därför att ridskolans budget räckte till för att köpa dem.

Men hur frivilligt arbetar då människor? Utan att förlora oss i frågan om den fria viljan, går det att ifrågasätta graden av frivillighet för människors lönearbete generellt, och en ridskola är ingen särskilt privilegierad arbetsplats. Men nog ingår i alla fall moment av frivillighet i det nät av händelser som leder till att en person arbetar på en ridskola. Personen kunde troligen vid något tillfälle ha skaffat sig andra kompetenser och därefter något annat jobb. Det finns ändå någon grad av fritt val, på ett sätt som hästar inte får. Dock måste ridskolepersonalen, eller människor i allmänhet, ha ett arbete, oavsett vad vi skulle föredra att göra under den tid då vi måste arbeta.

De människor som arbetar på ridskolan har också ett betydligt större eget inflytande över sin fritid än vad ridskolans hästar har. Som framgick ovan styrs ridskolehästarnas fritid i nästan varje detalj av (den mänskliga) personalen. Men inte heller människor har ett obegränsat inflytande över den egna fritiden. Människor som har ett arbete förväntas tillbringa sin fritid på ett sådant sätt att de kommer till arbetet i tid och i någorlunda god form för arbetet, utvilade och nyktra. Anställda personer förväntas också ordna sitt familjeliv och andra delar av privatlivet på ett sådant sätt att arbetet inte störs. Därutöver påverkar förstas lönen storlek vad anställda personer kan göra på sin fritid, liksom arbetstiderna gör det. Precis som för ridskolans hästar, påverkar också arbetet för människorna som arbetar på ridskolan deras hälsa och gör det på sätt som märks även på fritiden, till exempel i form av trötthet, stelhet och smärtor.

Att vara en arbetare är inte heller per automatik en väg till ett bättre liv. Kontexten, hur arbetet organiseras, vad arbetet består av, och hur arbetaren kompenseras för sitt arbete, spelar stor roll för om arbetet bidrar till att livet blir bättre eller sämre (Coulter 2016). Det vill säga, att se hästarna som arbetare och arbetskamrater på ridskolorna, betyder inte att man med automatik är nöjd med deras arbetsvillkor.

SKYLER METAFOREN OM ARBETSKAMRATER MAKTHIERARKIER?

Kanske är idén om hästarna som arbetskamrater mest något som är frestande att anamma eftersom den bidrar till att försköna verkligheten? Även om ridlärarna inte *syftar till* att försköna verkligheten genom att skyla över makthierarkier då de talar om ridskolans hästar som sina arbetskamrater, så har kanske deras sätt att prata just den funktionen? Det låter trevligt att de talar om hästarna i samma termer som de talar om varandra och det finns en trevlig ton av respekt över artgränserna i uttrycket. Ord och benämningar kan användas till att skapa intryck av såväl närhet som distans till djur, på sätt som inte

nödvändigtvis överensstämmer helt med de materiella villkoren och känslorna kring dem. Så benämns produktionsdjur och försöksdjur ofta med nummer istället för namn, som ett sätt att distansera sig och därmed undvika att knyta an till individer som man redan från början vet kommer att avlivas inom en nära framtid (Bayne 2002). Kanske är det att tala om hästarna som arbetskamrater ett sätt att språkligt försöka göra det omvända; skapa en bild av en närhet som egentligen inte ryms i de materiella villkoren? Bidrar talet om arbetskamrater till blindhet för den oundvikliga maktobalans som finns mellan människa och häst? Kanske är det att blunda så mycket för den maktobalansen att metaforen blir en förskönande lögn?

För syftena här, spelar svaret på dessa frågor inte särskilt stor roll. Här är vi intresserade av idén om hästar och människor som arbetskamrater på ridskolor, oavsett *varför* de intervjuade ridlärarna pratade om hästarna på det sättet och oavsett vad de exakt kan ha menat – om något – med att säga så. Vidare kan man nog anse att mycket av pratet här i världen om arbetsplatser och arbetsmarknadsrelationer, skyler över maktobalanser. Det är inte unikt för ridskolorna.

DELAD ARBETSPLATS, DELAT ÖDE?

Trots stora skillnader i såväl livsvillkor som arbetsvillkor, finns det också en hel del likheter mellan de villkor som gäller för ridskolans hästar och för ridskolans personal. I ridsportsammanhang har både ridskolor och ridskolehästar ganska låg status. Det har betydligt högre status att rida (individuella) träningar på (helst) sin egen häst för en tränare, än att delta i ridskolektioner tillsammans med flera andra och då rida en ridskolehäst. Ridskolehästars låga status tar sig bland annat uttryck i att få hästägare vill sälja sin häst till ridskolor, och på motsvarande sätt vill många privatpersoner som står i begrepp att köpa en häst inte köpa en från en ridskola.

De intervjuade ridlärarna visade sig mycket medvetna om hästarnas låga status, och den var på olika sätt en faktor att räkna med i deras planering för hästarnas välfärd och inte minst för deras liv efter tiden som ridskolehästar.

Även ridlärarna och den övriga (mänskliga) ridskolepersonalen har på olika sätt relativt låg status. Löneläget är lågt, arbetstiderna besvärliga och arbetsuppgifterna är både tunga och riskfyllda. Dessa gemensamma, eller i alla fall parallella, ganska bistra villkor för både hästar och människor, kan inte förbises när vi vill förstå hur de kan vara varandras arbetskamrater. Förvisso finns där en maktasymmetri: ridlärarna och den övriga personalen är, om inte annat så i egenskap av att vara människor, överordnade hästarna. Samtidigt är ridlärarnas maktutövning starkt begränsad. Den aktuella ridskolans organisationsform, ett ofta rätt begränsat ekonomiskt rörelseutrymme, den fysiska platsens utformning och infrastrukturen i närheten, och inte minst hästarnas tvingande behov, begränsar ridskolepersonalens möjlighet både vad gäller maktutövning över hästarna, och ibland deras möjlighet att ta ansvar för hästarna på det sätt de helst

Foto: Kristaps Ungurs.

skulle vilja. Likaså begränsar det personalen när det gäller deras inbördes göranden och låtanden, och deras möjlighet att ta hand om sig själva i sitt arbete. I detta avseende delar ridlärare och hästar arbetsmiljö, förutsättningar och begränsningar, där den ena partens villkor formar den andras och vice versa. Just insikten om dessa gemensamma materiella och sociala förutsättningar och integrerade villkor har konceptualiserats under begreppet *OneWelfare* (Pinillos 2018). Begreppet bidrar till att identifiera och analysera hur människors och djurs villkor är integrerade med varandra och hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet påverkar välfärden för både människor och djur som lever under dem.

Så i en mening kan vi nog med rätta beskriva såväl ridskolans hästar som ridskolans anställda som inbyggda i ett system, eller i hela nätverk av system, som tvingar fram en del saker, möjliggör andra saker och med bestämdhet förhindrar ytterligare andra saker. Inom detta system är kanske hästarna och människorna på ridskolan betydligt mer jämbördiga än vad hästar och människor vid en första anblick kan framstå som? Och sedda i detta system faller det sig inte orimligt att förstå hästar och människor som arbetskamrater, i det att de *inom det systemet* under begränsad valfrihet har att lära barn och vuxna att rida?

ARBETSKAMRATER ÖVER ARTGRÄNSERNA

Utän att överdriva begreppsanalysen, är en arbetskamrat någon man arbetar tillsammans med och kanske även känner någon form av vänskaplig sympati för (åtminstone inom ramen för arbetstiden och arbetsuppgifterna, även om umgänge på fritiden inte är aktuellt). Dessa villkor uppfyller utan vidare ridskolans hästar för personalen. Samtliga intervjuade uttryckte varma känslor och omsorg om hästarna. Av förståeliga skäl måste vi invänta en hel del ännu inte utförd forskning, för att med säkerhet kunna säga något liknande när det gäller hästarnas känslor för sina mänskliga arbetskamrater. Att vi så till den grad saknar tillförlitlig kunskap om hur detta kan undersökas, kan nog ses som ett problem som hör till samma kategori som det faktum att hästars (djurs!) arbete ges så liten synlighet i de flesta berättelser om samhället.

I brist på bättre alternativ, landar resonemanget i att det kan anses fylla flera viktiga syften att ridskolepersonalen omtalar hästarna som sina arbetskamrater, och det kan fylla dessa syften även om det inte alls är ridskolepersonalens avsikt. Att omtala ridskolans hästar som (den mänskliga) personalens arbetskamrater tydliggör att hästarna är sedda av personalen, det tydliggör att hästarnas arbete på ridskolan har betydelse och är uppmärksammat och det skapar åtminstone språkliga förutsättningar för att tala om hästarna som subjekt.

Genom att omtala hästarna som arbetskamrater visar ridskolepersonalen, eller kan i alla fall sägas visa, att de och hästarna är inbyggda i samma system, tar del av samma verklighet, där arbete kan vara, men långt ifrån alltid är, en väg till ett bättre liv. Uttrycket kan också sägas visa att hästar och människor på ridskolan tillsammans är underordnade samma tvång att arbeta för sin försörjning eller överlevnad.

Det förslag till förståelse av idén att hästarna är ridskolepersonalens arbetskamrater som tycks vara på väg att utkristallisera sig, genom analys av det slag som har gjorts här och genom andra teoretiska bidrag som vi har refererat till under vägen hit, är att hästar och ridlärare tillsammans lär eleverna att rida, och de gör det under former som dels bestäms av det system i vilket både hästar och människor befinner sig (ridskolan är igenkännbar som ridskola, varken hästar eller personal är i praktiken helt fria att komma och gå som de vill), dels bestäms av vilken sorts relationer som finns mellan mänsklig personal och hästar. Ridundervisningen kommer med största sannolikhet att påverkas till både form och innehåll beroende på hurdan den arbetskamratsliga relationen mellan hästar och människor på ridskolan är.

Ridskolan är därmed en plats där en viss sorts artöverskridande arbetsgemenskaper har förutsättningar – såväl goda som mindre goda, men sammantaget rätt unika för just ridskolemiljön – att utvecklas.

Utifrån allt som har sagts ovan, menar vi att arbetsgemenskaper mellan människor och hästar både behöver och förtjänar vidare studium. Ett studium som i sin tur skulle kunna förse oss med ett mer utvecklat språk för att tala om sådana relationer, och teorier för att tolka dem.

Den här forskningen har finansierats av Stiftelsen Hästforskning, ärendenummer H-15-47-078.

Författarnas tack: Vi är mycket tacksamma mot de 16 ridskolor som deltog i vår studie. Hästar och personal tog generöst emot oss och assisterade oss på alla upptänkliga vis medan vi samlade in data. Vi vill också tacka Jenny Yngvesson för substantiella bidrag till såväl vår studie som till tankar och idéer som på olika vis återfinns i den här essän.

Foto: Andrey Petkov.

REFERENSER

- Andersson, P. & Radovic, S. (2011). Elitridsport som en paus från barnen? En undersökning av könsstereotyper i dagspressens rapportering av ridsport. I *idrottsforum.org*: https://idrottsforum.org/articles/andersson_radovic/andersson_radovic110608.html [2020-11-24]
- Andersson, P. (2016). A Horse Is a Horse Is a Horse. Changing Ideas in a Diversified Equestrian World. I Höing, A. & Matamona-Bennett, A. (red.) *Humans and Animals. Intersecting Lives and Worlds*. Leiden: Brill.
- Andersson, P. (2019). Who is the Horse? Horse Assisted Therapy as a Possibility for Understanding Horses. I Bornemark, J., Andersson, P. & Ekström von Essen, U. (red.) *Equine Cultures in Transitions. Ethical Questions*. New York: Routledge.
- Arluke, A. & Sanders, C.A. (1996). *Regarding Animals*. Philadelphia: Temple University Press.

- Coulter, K. (2016). *Animals, Work, and the Promise of Interspecies Solidarity*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Brayne, K. (2002). Development of the Human-Research Animal Bond and Its Impact on Animal Well-being. *ILAR Journal*, 43(1), ss. 4-9.
- Hedenborg, S. (2008). *Arbete på stallbacken. Nittonhundratalets svenska galoppsport ur genus- och generationsperspektiv*. Malmö: Bokförlaget Idrottsforum.com.
- Lekander, N. (2016). *Hästar, män och andra djur*. Stockholm: Norstedts förlag.
- Pinillos, R.G. (2018). *One Welfare. A Framework to Improve Animal Welfare and Human Wellbeing*. Oxfordshire, UK: CAB International.
- Porcher, J. (2014). Animal work. I Kalof, L. (red.) *The Oxford Handbook and Animal Studies*. New York: Oxford University Press.
- Sandøe, P. & Christiansen, S.B. (2008). *Ethics of animal use*. Oxford UK: Blackwell Publishing.
- Yngvesson, J., Rey Torres C.J., Lindholm, J., Pättiniemi, A., Andersson, P. & Sassner, H. (2019). Health and Body Conditions of Riding School Horses Housed in Groups or Kept in Conventional Tie-Stall/Box Housing. I *Animals*, 9(3), 73.
- Zetterqvist Blokhuis, M. & Andersson, P. (2019). Riders' understanding of the role of their horse in sports dressage. I Bornemark, J., Andersson, P. & Ekström von Essen, U. (red.) *Equine Cultures in Transitions. Ethical Questions*. New York: Routledge.

NOTER

1. Organisationsformerna varierar väldigt mycket och är ett kapitel för sig, som vi lämnar därhän.

BILDMATERIAL

Illustration på sida 12 är detalj ur ett fotografi taget av Tatiana Twinslöl.